

Aj my sme krajinou, v ktorej žijeme

Hodnoty v spoločnosti sa menia. Nevieime to zastaviť, ale vieme tento proces ovplyvniť. Svojim myslením a konaním. Prácou s ľuďmi, hľadáním a podporovaním toho, čo ich spája a rozvíja. A samozrejme aj podporovaním udržania a rozvíjania identity obce.

Identita obce je súčasťou pamäti obce. Je to nezameniteľná podoba obce, jej atmosféra, ktorú vycítia návštevníci, tá zostane v nich zakotvená aj keď odídu. Je tvorená jednotlivými prvkami architektúry, ale aj prírodnými prvkami /skaly, stromy/, ich vzájomným zoskupením, ale aj panorámou. Identita sa udržuje zachovaním starého, ale identita sa aj rozvíja - tvorbou nového na základe určitých princípov. Ak sa pri úprave obce stratia niektoré vonkajšie znaky, vytne sa starý strom, zbúra dom, človek to pociťuje ako stratu, stratu niečoho, čo bolo hlboko v ňom /napriek tomu, že si to nemusel uvedomovať/. Spolu so zničenou časťou okolia človek stratí kus svojho predošlého života. A zároveň sa mení, alebo stráca identita obce.

Zachovaním identity obce sa posilňuje vzťah miestnych ľudí k svojomu okoliu, ak je ľuďom doma v obci príjemné, neodchádzajú z nej. Zachovanie identity v prvom rade

znamená nájdenie, či znovu nájdenie, vzťahu k histórii obce, starým veciam, domom, stromom či starým cestám. Znamená to aj zamyslieť sa, prečo na nás pôsobia harmonickým dojmom, zapadajú do prostredia a boli vytvorené z toho ktorého materiálu. Tiež si treba si uvedomiť vzájomné vzťahy, spolupôsobenie všetkých častí, prvkov, ktoré obec a krajinu okolo tvoria a svojím pôsobením, stavbou, vysádzaním dotvárať a podporovať harmóniu.

Jeden zo spôsobov, ako podporiť identitu obce je budovať verejné priestranstvá, ktoré poslúžia ako miesto na stretávanie sa. Taktiež budú slúžiť ako miesta na podporenie Genia loci, duch miesta obce a regiónu. Budú spájať ľudí a umocňovať v nich pocit spolupatričnosti ku kraju, pocit súdržnosti k miestu, kde žijeme, „Medzi riekami“.

Dúfajme, že sa ľudia z regiónu postupne zapoja do posilnenia ducha miesta a budú intenzívne cítiť, že tu patria..

My musíme byť tou zmenou, ktorú chceme vidieť vo svete

Mahatma Gandhi

KROKY K REGIÓNNU, KDE ĽUDIA ŽIJÚ RADI

Zveľadenie verejných priestorov v obciach

Verejné priestory by sa mali týkať každého obyvateľa v každej obci. Tie zas ovplyvňujú kvalitu ich života. Určite každý sa svojím spôsobom podieľa na tom ako verejné priestory

vyzerajú a ako budú vyzeráť v najbližších rokoch. Je to vizitka každej obce, ktorá cudzincovi napovie o nej, o jej občanoch a jej okolí. Na tom ako tieto priestory vyzerajú participuje územná samospráva, starosta, zastupiteľstvo, orgány vyššieho územného celku, ich predseda a zastupiteľstvo, taktiež odborníci, investori a v neposlednom rade aj každý občan. Ich činnosťou je zrejme ako sa kto o veci verejné zaujíma. Všetci vidia takúto problematiku a svoj podiel na tvorbe a oprave verejných priestranstiev rôzne.

Čo sa myslí pod verejným priestorom?

Pri vymedzení pojmu verejného priestoru si treba uvedomiť, že právne vymedzenia sa môžu odlišovať. Napríklad obyvatelia obcí pociťujú, že predzáhradky sú optickou súčasťou verejného priestoru, aj keď si uvedomujú, že sú súkromným majetkom a do verejného priestoru nepatria. Vo verejnom priestore vzniká vzájomná komunikácia občanov obcí ako napríklad park, rieky, kultúrne pamiatky, kostoly a okolie. Presnejšie ide o priestor, ktorý vytvárajú ľudia žijúci v jednotlivých obciach a je viac či menej prístupný všetkým. Jeho podstatou je vzájomné komunikačné prepojenie. Kvalita verejných priestorov je obrazom všetkých žijúcich miestnych obyvateľov.

Verejný priestor je priestor, ktorý je otvorený a sprístupnený všetkým občanom nezávisle od ich pohlavia, rasy veku či socioekonomickej úrovne. Tieto priestory bývajú väčšinou na verejnom pozemku a slúžia verejnosti. Ide napríklad o ulice, parky, verejné záhrady, cintoríny alebo vstupné predpriestory budovy, areálov. Môžeme ich vnímať obývačku mesta a dediny, často sa stáva katalizátorom života. Námestia a ulice podnecujú vytváranie kontaktov, ale aj výmenu a sprostredkovanie informácií a priamu komunikáciu s ostatnými. Spolu s tým súvisí potreba plánovať priestor, tak aby umožňoval kontakty, pripravovať príťažlivé aktivity a podnecovať vitalitu i sociálnu udržateľnosť mesta či obce. Vytváranie dobrých verejných priestorov je možno preto také náročné, lebo na ne môžeme pozeráť z rôznych uhlov pohľadu a objavovať v nich mnoho rozmerov.

Každý otvorený čiže verejný priestor v obciach prístupný obyvateľom je niečím príťažlivý. Verejný priestor je verejne prístupný vtedy, ak naňho môžete voľne vstúpiť. Obvykle sú súčasťou historických centier nielen obcí ale i miest. Zachovávajú pôvodnú štruktúru a tiež špecifický vývoj. Nový stavebný vývoj v historickom priestore má byť vedený ideou súladu súčasnej architektúry s kultúrnymi hodnotami vtedajších čias.

Vieme, čo ľudia potrebujú

Občianske združenie Medzi Riekami chce, aby sa ľudia mali naozaj kde stretávať, porozprávať sa, bol vytvorený v obciach priestor pre stretávanie sa ľudí – mamičiek s malými deťmi, športovcov, detí a mládeže, ktorá sa chce venovať športu a iným aktivitám, netreba zabudnúť ani na dôchodcov, ktorí si tam radi posedia a pospomínajú na staré zlaté časy. Pre obec to znamená, počúvať ľudí čo naozaj potrebujú a zároveň vytvoriť priestor, kde sa ich potreby naplnia. Za ich príspevky OZ Medzi riekami získalo finančné zdroje nato, aby pomohlo naplniť tieto potreby jednotlivým obciam. Vďaka schválenému projektu umožnilo OZ MR piatim obciam zmeniť ich okolie.

Projekt nesúci názov „Kraj, kde ľudia žijú radi“ smerujúci k podporeniu obcí z okresu Michalovce a Sobrance, bol úspešný.

Šanca pre päť obcí

Ponuka pre tvorbu alebo úpravu verejných priestranstiev v regióne dostalo všetkých 33 obcí z územia. Odozva v podobe malého projektu a návrhu prišla od piatich obcí: Bunkovce, Hažín, Jastrabie pri Michalovciach, Senné a Stretava. Tie boli podporené pri tvorbe a rekonštrukciách svojich verejných priestranstiev. Úlohou obcí bolo pripraviť potrebné podklady k úpravám a individuálnym zmenám.

Obec Bunkovce – Zámer: upraviť priestor pred materskou školou (záhrada), ktorý budú využívať najmä deti s mamičkami. Rozmery: 50 x 30 m, trávnatý povrch, v blízkosti sa nachádza materská škola, obecný úrad, pohostinstvo a potraviny

Obec Hažín – Zámer: upraviť okolie Obecného úradu a Komunitného centra, priestor zmeniť na parčík s lavičkami, zeleňou a oddychovou plochou. Z tohto priestoru budú mať úžitok všetci občania pri vzajomných stretnutiach sa či prechádzkach. Verejne priestory budú vizitkou obce.

Obec Senné – Zámer: úprava pozemku nachádzajúceho sa v centre obce, ktorý je v obecnom vlastníctve. Priestor bol využívaný minimálne, ale prirodzene vytvára podmienky na vznik centra obce, ktoré doposiaľ v obci chýba. Jeho výmera je 875 m² a je vedený v katastrí čiastočne ako záhrada a čiastočne ako zastavaná plocha. Na pozemku je osadených niekoľko ihličnanov a rastie tam lúčna tráva. Priestor slúži ako informačný bod pre občanov, ktorý je dostupný verejnosti (blízkosť obchodu, cesty, zastávky). Nedávno v ňom boli osadené dve informačné tabule v rámci informačnej kampane projektu Life „Ochrana chránených vtáčích území Senné a Medzibodrožie na Slovensku“ a propagácie chráneného vtáčieho územia.

Obec Jastrabie pri Michalovciach – Zámer: úprava viacerých verejných priestranstiev s maximálnym rozmerom cca 100x100 m, poslúžia pre všetkých obyvateľov obce. Pri Obecnom úrade sa využívali na obecné akcie a ako parkovisko, pri cintoríne bola skládka zeminy a stavebných odpadov a pri nákupnom stredisku voľný nevyužívaný priestor. Konkrétny priestor bol vybraný po dohode s architektom.

Obec Stretava – Zámer: úprava viacerých verejných priestranstiev – potenciálny park, ulica, potenciálne centrum obce, ktoré využijú obyvatelia. Každé má urobiť štúdiu ale starosta obce mal záujem, aby študenti pri príprave architektonických návrhov spolupracovali s deťmi v obci.

Postup pri implementácii

V marci roku 2010 zorganizovalo OZ Medzi riekami obhliadku terénu po obciach, ktorej sa zúčastnil prof. Peter Pásztor z Technickej univerzity v Košiciach z Katedry architektúry, so študentmi, ktorí boli zodpovední za architektonické návrhy verejných priestranstiev a RNDr. Silvia Szabóová z OZ SOSNA zodpovedná za účasť občanov pri tvorbe a realizácii návrhov. Študenti pripravili architektonické návrhy na základe zozbieraných podkladov od obcí, katastrálnych máp, fotografií či orto – foto máp.. Každý dedine sa venoval jeden študent. Pripravené predbežné návrhy boli prejednané a pripomienkované obyvateľmi obcí. Zároveň bola vyhlásená súťaž pre deti zo obcí o najlepší návrh verejného priestranstva v obci. Deti nakreslili svoje predstavy vo využití priestoru, práce boli vystavené v obci, aby ich mali možnosť vidieť aj ďalší občania a inšpirovať sa nimi.

Kombinácia týchto dvoch spôsobov mala podporiť záujem mladých architektov o kraj a zároveň pomôcť získať originálne návrhy, ktoré by verejné priestranstvá v území oživilo a tým ho zatriktívilo nielen pre miestnych obyvateľov ale aj zvýšilo potenciál pre cestovný ruch. Súčasne bola robená aj propagácia možnosti zapojiť sa aj cez obecnú samosprávu - OZ Medzi riekami spolu so starostami zorganizovalo verejné zasadnutia, o ktorých boli oboznámení občania plagátmi a vyhlásením oznamu do obecného rozhlasu.

Realizácia projektov sa v obciach úspešne vydarila. Jastrabie pri Michalovciach upravili terén neďaleko kultúrneho domu. Na trávnej ploche si postavili altánok s pódium, lavičkami a kozubom, kde môžu pripravovať kultúrne podujatia, robiť opekačky a rôzne iné verejné akcie. Senné riešilo prostredie pri Čiernej vode nachádzajúce sa v tichej ulici, kde chceli zveľadiť jestvujúcu oddychovú zónu, postaviť detské ihrisko, altánok upraviť okolie a chodník. Stretava plánovala rekonštruovať podobný priestor ako v Sennom pri Čiernej vode a zrealizovať oddychovú zónu. V rámci tohto priestranstva sa riešila aj projektová dokumentácia na obecný rybník z rovnakého projektu. V Bunkovciach bolo ústrednou témou prerokovanie verejného priestranstva pred materskou školou. V navrhovanom študentskom projekte sa riešilo vytvorenie menšieho parku, kde by sa mohli stretávať miestni. Hažín obnovoval okolie pred obecným úradom a komunitným centrom. Jednalo sa o parkové úpravy a to výsadba stromčekov, okrasných kríkov či kvetín a tiež o umiestnenie lavičiek.

Aká nastala zmena v obciach

Nikdy, nikdy, nikdy sa nevzdávaj!
Winston Churchill

Bunkovce

Nadmorská výška: 104 – 110 m
Rozloha: 779 ha
Počet obyvateľov: 341

História obce

Okolo osady zemana Bunka, sa začala rozvíjať i usadlosť, ktorá je základom dnešnej obce Bunkovce. Prvá písomná zmienka obce pochádza z roku 1345 (Banahaza), na základe maďarskej podoby názvu zloženého z osobného mena a slova ház – dom, obydlie. Ďalšie podoby sa zachovali v rôznych zápisoch. Bunkocz (1420), Bankocz (1444), Bwkocz (1480), Bukowce (1808) a iné.

Chotár v okolí obce Bunkovce leží v severovýchodnej časti rozľahlej Východoslovenskej nížiny. V druhej polovici 15. a prvej polovici 16. storočia si tu šľachtici dali popri svojich kúriach postaviť i kaštieľ. V roku 1480 sa spomína ako „castello Bwkocz“, teda kaštieľ, ale v rokoch 1497 a 1520 už ako „castro Bwkowcz“, teda hrad. Kedy a za akých okolností zanikol sa nevie. V súčasnosti je jednou z mála zachovaných pamiatok budova bývalej základnej školy. S jej výstavbou sa započalo v roku 1901.

V roku 1931 – 1932 si gréckokatolícki veriaci postavili neskorobarokový chrám. Vymaľoval ho akademický maliar Smolka z Košíc. Posledná renovácia chrámu sa uskutočnila v roku 1982. K ďalším pamiatkam, ktoré stoja za zmienku je kaplnka rodiny Krasnovských z roku 1953 a kríž na poľnej ceste za obcou, ktorú dala postaviť rodina Hamariková. Novodobú históriu obce začínajú písať budova obecného úradu, dom smútku a farská budova.

Priestor pred škôlkou dostáva nový lusk

Obec Bunkovce bola prijímateľom finančného príspevku od občianskeho združenia Medzi riekami na skrášlenie verejného priestranstva pred materskou školou. V prvej etape sa odstránilo staré hrdzavé oplotenie a sčasti aj nefunkčné. Nahradilo sa novým kovaným oplotením. Vybetónoval sa múr, osadili sa kované dielce, kovaná brána a dve bránky. V tomto verejnom priestore sa budúci rok na jar plánuje v ďalšej etape výstavba chodníka, osadenie lavičiek a výsadba zelene, čím vznikne parčík, ktorý bude slúžiť miestnym občanom.

Hažín

Nadmorská výška: 120 m
Rozloha: 1 632 ha
Počet obyvateľov: 469

História obce

V chotári sa našli pozostatky po slovanskom sídlisku z 9.-10. storočia, ale aj osídlení v 11.-13. storočí. Prvé písomné správy o obci sú v listine Jágerskej kapituly z roku 1336 a súvisí dedičných majetkov šľachtickej rodiny z Michaloviec. V tomto období bol Hažín rozsiahlou dedinou, ktorú tvorili dva sídliskové celky, nazvané Starý alebo Malý Hažín a Veľký Hažín/Ogesun, Kysgesu, Noghgesun/. V roku 1337 došlo k ďalšej delbe majetkov pánov z Michaloviec, kedy boli sídliskové časti dediny v listine uvedené ako Kostolný Hažín, Nekostolný Hažín a Starý Hažín /Ighazasgeswn, Ighazaslangesun, Ogesun/. Prvými známymi vlastníkmi obce boli v roku 1336 šľachtici z Michaloviec. V roku 1337 pripadol Starý Hažín Vavrincovi, Nekostolný Hažín Michalovi a Kostolný Hažín Jakovovi.

Najstaršou časťou dediny bol Starý Hažín. Keďže bol menší ako novšie časti, nazývali ho aj Malý Hažín. Časť okolo kostola sa nazývala Kostolný Hažín, ďalšia časť, kde nebol kostol, zase Nekostolný Hažín. Tieto novšie časti pomenúvali aj názvom Veľký Hažín.

V písomnostiach zo 14.-17. storočia sa názov obce vyskytuje v tvaroch Gesun, Gese, Gezeny. Začiatočná spoluhláska G signalizuje, že Maďari prevzali tento názov ešte v 11.-12. storočí, lebo v slovenčine sa zmena g na h udiala v 13. storočí. Názov je odvodený pravdepodobne od osobného mena Gaž a má aj starobylú koncovku -in. Jej pôvodný slovenský názov svedčí o tom, že dedina jestvovala pred 13. storočím.

Hažín podľa historikov sa zaradzuje k najstarším sídliská, jestvujúcim pred 11. storočím. V prvej polovici 14. storočia bol Hažín súčasťou rozsiahleho panstva Michalovce, do ktorého patrilo ešte asi 20 dedín. Nachádzal sa v Užskej stolici, pri významnej krajinskej ceste, ktorá viedla z Košíc, cez Michalovce do Užhorodu. Historickou pamiatkou je grécko-katolícky barokovo klasicistický kostol, postavený v roku 1786, zasvätený Nanebovstúpeniu Pána. Pravoslávni veriaci slúžia omše v novom chráme v centre obce.

Dedina už má svoj parčík

Obec Hažín získala dotáciu cez OZ Medzi riekami na vypracovanie štúdie a následne samotnú realizáciu projektu „Parčík pred Obecným úradom“. Priestor prešiel kompletnou rekonštrukciou. Upravil sa terén pomocou mechanizmov, plocha sa spevnila podkladovým materiálom. Vybetónovali sa chodníky, osadili sa obrubníky a následne položila dlažba. Vysadila sa zeleň, kríky, zakúpené lavičky a smetné nádoby sa umiestnili do priestoru. O celom projekte informuje tabuľa pred Obecnými budovami. Verejný priestranstvo umožňuje posedenie a spoločné stretnutie občanov v príjemnom prostredí. Nové upravené priestranstvo je peknou vizitkou obce..

Jastrabie pri Michalovciach

Nadmorská výška: 104 m
Rozloha: 574 ha
Počet obyvateľov: 341

História obce

Obec leží na vale Čiernej vody Východoslovenskej nížiny v nadmorskej výške okolo 104 m. Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1448 (latinsky Jeztkeh). Jastrabie v 15. – 17. storočí tvorilo majetkovú súčasť panstva Michalovce. Zo 16. storočia sa zachoval veľmi cenný urbár, ktorý určoval povinnosti miestnych poddaných voči svojim zemepánom. Z tohto obdobia poznáme aj doklady o tunajšom vinohradníctve.

Jastrabie patrilo medzi stredne veľké dediny Užskej stolice, resp. župy. V priebehu 17. a začiatkom 18. storočia sa táto lokalita postupne vyľudnila. V 18. storočí sa tu prisťahovalo viacero poddaných zo severnejších oblastí. K zemepánom obce patrili Szirmayovci a iná. Obyvatelia sa zúčastnili roľníckeho povstania v roku 1831. V minulosti miestni Rómovia vyrábali malé hlinené fajky. V 30-tych rokoch 20. storočia veriaci postavili filiálny rímskokatolícky kostol Božského Srdca Ježišovho.

V poslednom období po zrealizovaní niekoľkých významnejších investícií /polynofikácia, vodovodná a telefónna sieť, výstavba domu smútku a ďalšie/ sa zlepšila kvalita života miestnych občanov. Obec má vyše 100 obývaných domov a 341 obyvateľov.

Ožilo okolie kultúrneho domu

Jastrabie pri Michalovciach malo možnosť z finančnej podpory upraviť stavebnú plochu neďaleko kultúrneho domu. Trávnatú plochu obohatil altánok spolu s pódium, kozub, lavičky. Obec môže usporadúvať vo vynovenom okolí kultúrne podujatia spojené s tradičnými letnými opekačkami, vystúpenia folklórnych súborov, vatra a iné akcie.

Senné

Nadmorská výška: 101 m
Rozloha: 1876 ha
Počet obyvateľov: 740

História obce

Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1263. V 16. storočí sa dedina dostala do vlastníctva rodu Doóvcov z Ruskej. Títo šľachtici si v Sennom dali postaviť kúriu, v ktorej príležitostne bývali. Od 18. storočia sú majiteľmi obci členovia barónskeho rodu Vécšej (Vécsey), ktorý získal dedinu od rodu Čápy (Csápy).

Avšak okolo roku 1740 časť obce patrila rodu Petovcov (Pethó). Obe rodiny tu mali svoje kaštiele, dodnes sa zachoval iba neskororenesančný kaštieľ Vécšejovcov, postavený v prvej polovici 17. storočia. Od polovice 19. storočia do roku 1945 slúžil ako lovecký kaštieľ Rhrenheimovcov a Sztárayovcov.

V stredovekých latinských písomnostiach sa názov dediny Senné vyskytuje vo viacerých podobách ako Scinna, Zynna, ale najmä Zenna. Tvar Zenna najlepšie vystihoval skrátený slovenský názov Senná /Ves/.

Geograficky sa obec nachádza uprostred Východoslovenskej nížiny na pôde nánosového valu Čiernej vody. Táto riečka je riekou bez prameňa. Pôvodná rieka rovnakého názvu už neexistuje, ale dnes jej niekdajšie riečisko slúži ako regulovaný kanál na odvádzanie vôd z Východoslovenskej nížiny.

Senné riešilo prostredie pri Čiernej vode nachádzajúce sa v tichej ulici, kde chceli zveľadiť jestvujúcu oddychovú zónu, postaviť detské ihrisko, altánok upraviť okolie.

Stretava

Nadmorská výška: 101 m
Rozloha: 775 ha
Počet obyvateľov: 633

História obce

Chotár obce sa nachádza v juhovýchodnej časti Východoslovenskej nížiny. Stretava patrí medzi lokality s dokázateľne nepretržitým osídlením od 9. storočia. Písomná správa o stretavskom potoku pochádza z roku 1244. Listina, v ktorej sa priamo spomína dedina Stretava – „villa Zy-rothwa“ – je datovaná do roku 1266. Šľachtici zo Stretavy, ktorí tu mali svoju kúriu, patrili medzi najstaršiu šľachtu Užskej stolice.

V stredoveku v obci postavili prvý katolícky kostol, ktorý v polovici 15. storočia nahradil nový – kamenný s kryptou pod svätyňou. Pri tejto sakrálnej stavbe pôvodne stála drevená zvonica. V 16. storočí vznikla kalvínska farnosť s vlastnou farskou školou. Od 18. storočia tu popri sebe žili rímskokatolíci, gréckokatolíci, kalvíni a židia. Na mape je zapísaná aj pod slovenským názvom Velka Sztredava. Koncom 19. a začiatkom 20. storočia zasiahlo do demografickej štruktúry obce vysťahovalectvo.

Historickú dominantu obce tvorí kalvínsky kostol. V Zemplínskom múzeu v Michalovciach uchovávajú vzácne gotické kované dvere z tohto kostola. V roku 1990 bol postvňaný miestny rímskokatolícky kostol Trochu košických mučeníkov. V Stretave sa ojedinele zachovali aj ľudové domy.

Nová oddychová zóna

Stretava získala finančné prostriedky na rekonštrukciu oddychovej zóny. V rámci tohto priestranstva sa riešila aj projektová dokumentácia na obecný rybník z rovnakého projektu. Priestor bol podmáčaný a preto ho musela pracovná sila vyrovnáť. Následne urobili odvodnenie kanála.

